

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

11. De vitijs imitationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

τα πνεύματι τ' αὐτὸν Ἰσάκον, ὃν καὶ τὴν Πυθίαν
λόγῳ ἔχει, Ἰσάκῳ ἐπισημαίνουσαν ἔνθα ῥητὴ μά
βητι γῆς ἀναπνεύον, ὡς φάσιν, ἀτμὸν ἐνθεὸν αὐτό
θεν, καὶ ἐκλόμωνα τ' ἀσμονιῶν καὶ διαμείνην διωά
μειας, παραυτίκα χρησμοδῶν κατ' ἐπιπνοίαν.
Οὕτως ἀπὸ τ' ἄρχων μετ' ἀλοφύταις εἰς τὸς τ'
ζηλῶντων ἐκείνας, Φυχῆς, ὡς ἀπὸ ἱερῶν τομίων
ἀπόρροιαί ἄνευ φέρονται, ὅφ' ὧν ἔπιπνεύουσι, καὶ
οἱ μὴ λέων φοιταστικοί, τ' ἐτέρων σωμεινοῦσι
μεγέθει.

Vides, imitatores, ab eo cum Sibylla, libros,
cum antro Phœbi, pleho cœlesti halitu; scripta
& dicta ab imitatione, cum oraculis conferri.

Via imita-
tionis.

Alia est (inquit) præterea ad orationis gra-
uitatem via: quænam verò, & qualis? Magno-
rum Oratorum, & Poetarum imitatio. Multi
enim alieno spiritu, quasi cœlesti afflatu inci-
tantur, & Sibyllam imitantur, quæ vaticinaba-
tur in tripode. Illic est terræ hiatus, & ingens
latebra: quæ (ut aiunt) diuinum quendam spi-
rat & egerit halitum, quo mens Vatis afflata,
cœlesti quadam virtute affluebat. Simile quid-
piam contingit in eruditissimorum hominum
libris, quos dum legimus, nescio quo pacto,
quasi è sacris quibusdam spiraculis halitus e-
manant in animo, qui inde afflari, & diuino
furore perciti, effata pronuntiant.

Præclarissimè
simile.

De præua imitatione, seu Caco-
zeliis.

CAPVT X.

Imitari quidem res est, ut videtur, omnibus
in promptu, sed bene imitari, haud ita facile
est, ac existimatur ab imperitis, qui à summis
auctoribus acceptas virtutes vicio dedecorant
imitationis. Occurrit hic mihi festiua quædam
historia, quæ narratur ab Eliano: infantulum
inquit, fortè nutritum de more, fascijs cublu-
tum abluens, in pelui tractabat, ablutumque,
& pannis infantia circumuestitum, reponē-
bat in cunis; quod ex eminenti loco prospē-
ctans simia, ut est animal non modò impor-
tunæ, sed & perversæ plerumque imitatio-
nis, idem tentare voluit, cumque infantem re-
motis custodibus iacentem introspexisset in
cunis, fenestella, quæ tum patebat, in ædes il-
labitur, ac primum pusionem atripit, fascijs ex-

Elian. de a-
nimal l. 7.
s. 21.
Notanda
histor. de
præua imi-
tationis.

plicat, & post varias gesticulationes, aquam
succensis carbonibus fortè calefactam in mi-
serum corpusculum effudit. Hoc ipsum faciūt
pravi imitatores, qui circa alieni ingenij for-
tus, ut simia gesticulati, sua demum imperitia
depravant: hoc agnoscebat solers imitator Vir-
gilius, cui cum furta & Homericæ opes obji-
cerentur, fatebatur quidem ingenuè, quod e-
rat, se Homeri imitatore esse; sed suos aduer-
sarios, infelices Musarum partus, facilius cla-
uam Herculi extorturos, quàm pro dignitate,
vel versiculum quidem Homericum imitarē-
tur. Ex ea peruersitate imitandi tractum est
κακοίη, seu vitium apud Græcos celeberrimum,
cuius meminit Lucianus, γίγνεται δ' ὅσπερ ἐν
λόγοις δὴ καὶ ἀρχαῖσι ἢ πρὸς τ' πολλῶν λεγο-
μένη ἢ κακοίη, ὑπερβαίνοντων τ' μιμήσιας, καὶ
πέρα τῆς δέοντος ἐπιτείνοντων.

Lucian. de
saltatione.

Contingit, inquit, in orationibus, sicut in
saltatione, ea quæ prava à multis imitatio ap-
pellatur, eorum qui mensuram excedunt imi-
tationis, & ultra decorum extendunt.

Demetrius Phalereus, comptus auctor, fri-
gidus sensus κακοίησις appellat, πολλὰς
μὲν τὸ δίκαιον καὶ φυχρόν ἐστι, καὶ ὡς ἴδιον ὀνομά-
ζουσαν κακοίησιν. Quintil. l. 8. c. 3. κακοίησιν
Latine reddit, malam affectationem: additque
κακοίησιν, vocari, quicquid est ultra virtutem,
quoties ingenium iudicio caret, & specie boni
fallitur; omnium in eloquentia vitiorum pes-
simum.

Demete:
Phal. de
elocutione.

De vitijs imitationis.

CAPVT XI.

Plurima imitationis vitia recēseri possunt.
Primum est eorum, qui in ipso limine of-
fendunt, & exemplaria sibi proponunt imita-
da ex se vitiosa, quibus deinde cum priuatos
errores adstruant, noua subinde monstra pati-
unt. Qui enim sperari aliud, aut expectari o-
portet? cum cœci sibi cœcos duces adhibeant?
& illud iuuenibus imperitis satis est familia-
re, qui, cum aut duce in studijs sint destituti,
aut si habeant, bene monentem parum curent,
ad libros quosuis adhæresunt, & quàm au-
dissimè compilant, rati aliquando se thesau-
ros grandes inuenisse, vbi omnia sunt sicul-
nea. Fit etiam plerumque, ut titillante suavi-
tatis

Q;

tatis leuocinio, eos, qui speciem duntaxat habent bonitatis, auidē legant; contra, graues auctores, vt nimis duos, & austeros repudient. Qui ita faciunt, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant; idcirco tam paucos eloquentes videmus, quod ob ignorantiam linguarum, spiritus veteribus, permulti nouos auctores multis erroribus repletos terant manibus; quibus ipsi deteriores euadunt,

*Mox dasuri
Progeniem vitiosorum.*

Secundum est eorum, qui bonos quidem imitantur, sed tam accuratē, vt totos penē describant: Talis est imitator Lucius Apuleius, qui cum ex Luciano, integra ferē omnia, vt in Aſino suo auctore, exhiberet, auctoris nūquā meminit, sed sibi ob permixtas aliquas fabellas totum opus arrogat, quod qui faciunt, similes illi videntur. Philoxeno famosissimo helluoni, qui nidore fumi tactus alienas aedes ingrediebatur, & adspersis obsonio leuibus condimentis, quorum vsum apprimē calcabat, totam deinde parinam sibi vendicabat.

*Athen. l. i.
Deipn.*

*Violenti
imitatores
Procrustes.*

Tertium est eorum, qui si vnam, aut alterā Ciceronis orationem legerint, ad eam omnia, quae tractabantur argumenta, referunt, & multū sudabunt, vt alienissimos sensus intrudant: Ad summum extendent, decurtabunt, & quidlibet potius facient, quam ab hac imitationis prauitate recedant. Quis hoc eos Procrustes docebit, ille quidem praedo notissima crudelitatis, obuios quosque de insidijs exceptos, suo grabato applicabat, & si proceriores essent, amputatis pedibus decurtabat, si breuiore corpusculo, funibus alligatos, & intolerabili cruciatu affectos, neruorum detorſionibus extendebat: hoc faciunt, qui auctorem a suo argumento alienissimum, velit, nolit, miserē detorborum, & lacerant.

*Quartū vi-
riū, expressio
solicita ver-
borum, ne-
glectus sen-
sum.*

Quartum est puerile eorum, qui de imitatione sensuum, quos satis non intelligunt, parum curant, sed toti in angustias verborum, velut in quoddam pistrinum necessitatis coniecti, anxie, & sollicitē exquirunt singula verba, quibus vtantur, & cauent maxime, ne minimum verbum extra auctorem, quem sibi imitandum suscipserunt, excidat: illi sunt, qui ab Horatio *seruatis pueris* appellantur, quod se tam durae imitationis seruituti mancipent, de quibus praclarissime Polybius; *οἱ ὅπολλοι τὰ*

μὲν ἔργα τῶν ἱστοροῦντων οὐ περιεργάζονται μιμνήσκονται, τὰ δὲ παρεργάζονται, ἕλθοντες ἐκ δευτέρου τῶν ἑαυτῶν ἀκριβοῦς τῶν fragment. pagina 1013.

Volo quidem esse verborum delectum, volo locutionem esse Ciceronianam, sed si proprium aliquod verbum, & merē latinum occurrat, quod Cicero non dixerit, non ideo ab oratione excludam, quod non inueniatur in Apparatu, licet alios auctores, & apprimē Latinos, libeat. Quid qui in epithetis, & Parnallis, omnia conquirunt, & miseros centones ex varijs paniculis confarcinant, quales tandem imitatores esse possunt? qui perinde faciunt, ac si pictor dicereur imitati, qui pratum depingens, flores inde decerptos tabulae suae annexerit, aut hominem reddens, partem togae illius deciam adueret picture, aut etiam, si nasum, quem exprimere non posset, vellet homini amputatum in suam transferre picturem.

*Quales sint
imitatores
puey.*

Deur illud quidem pueris, vt saltem copia verborum discant, sed in viris alia ratio requiritur, scilicet vt videant, quae verba in rem, quae in personas, & tempora bellē cadant, neque res verbis, quod permulti faciunt, sed verba rebus subijciant.

*Non sunt
res verbis,
sed verba
rebus subij-
cienda.*

Quintum est eorum, qui, vt spirant vbiq; styli amplitudinem, quam satis sincere non capiunt, bonos, & ad decorum pertonarum prudenter accommodatos veterū sensus, quod nimis mediocres videantur, excessu quodam augent, donec in *gigas* incidant. Bene, & dilicet Virgilius, primo *Aeneidos* temperatē describit.

*Quintum
virium ex-
cessu dege-
nerant in
tumorē.*

In cubaere mari totumq; a sedibus imis

ina Eurum Notusque ruunt, creborq; procella

Africus, & vastis voluunt ad litora fluctus.

Insequitur clamorque virum, stridorque rudentium.

Exsurgunt subito nubes caelumque, diemque,

Tenebrarum ex oculis: Ponto tox incubat atra.

In tonuere poli & crebris micat ignibus aether.

Prasentemque viris intentant omnia mortem.

*Exemplum
in Virg. &
Lucano.*

Hae satis, & pro rei dignitate. At Lucanus, cum sibi vel imitandum, vel superandum hunc locum proposuisset, habenas laxat verbis, quorum multi, licet non sint contemnendi, quos tantoperē Scaliger exagitat, nimis tamen redundant, vt isti:

Ab,

*Abi quoties frustra pulsatos a quore montes
 Obruit illa di's: Quam celsa cacumina possim
 Tellus videri deam! non villo litore surgunt
 Tam validi fluctus, aliq; ex orbe voluti;
 A magno venere mari, mundam que coercent,
 Monstriferos agis vnda sinus. Sic rector Olympi
 Cuspide fraterna, lassatum in sacula fulmen
 Adiuuit, regnoq; accessit terra secundo.*

Sextum vitium depravati bonorum sensuum defectu ingenij, vel stylli. Infelices imitatores cio Neaitho comparati. Lucianus aduersus imitatum.

Sextum demique est eorum, qui cum nesciāt, magnorum auctorum sensibus, quos decei ple- runt, pondus elocutionis, aut actionis addere, vel etiam genium quendam, cui heroes istos comitabatur, affundere, infelici profus exitu ceterorum sunt imitatores. Neanthus, vt aiunt, Pittaci tyranni filius, cum ea, quæ de ly- ra Orphei fama ferebantur, audiuisset, eiusdem potiunde incredibili desiderio captus est: itaque pactus cum sacerdote, eius templi, in quo asseruabatur, ædifico, sibi pecunia non mediocri comparat, mox in lūburium profes- sus, vt artis periculum faceret, vt lyram pul- sare cepit, tam in felicitate Orphei numeros est imitatus, vt a canibus miserabili strepitu effe- ratit laceraretur. Sic multos quidem videre est imitatores alienis opibus quibus vti non pos- sunt, ornatos, si non corporis, saltem famæ la- cerationem incurrere. Nihil Patroclo apud Homerum profuit Achillis armatura, cum Heroicis Achillis virtutibus longè esset infe- rior: & parum certe iuuat imitatores aliena ar- ma ostentare, cum ipsi lacertis, & viribus indi- geant.

Septimum vitium frequens vsurpatio eorū que aliqui videntur apud auctores.

Adde etiam eorum vitium familiarissimum, cuius meminit Seneca, quibus si forte aliquid in ijs, quos imitantur auctoribus arrisit vehe- mentius, hoc tam crebro vsurpant, vt nihil sit frequentius. Sic Arrantius (inquit) fuit Sallu- stianus, & in illud genus nitens. Est apud Sallu- stium; *Exercitum argento fecit*, id est, pecunia parauit, hoc Aruntius amare cepit, posuit il- lud omnibus paginis. Que apud Sallustium ra- ra fuerunt, apud hunc crebra sunt, & penè continua: nec sine causa, ille enim in hæc incidebat, hic illa quærebatur. Vides autem quid sequatur, vbi ali- cui vitium pro exemplo est.

An multi sunt imitandi.

CAPVT XII

EXIMIUS ille Theologorum apex D. Tho- mas, interrogatus, quo pacto quis doctus euadere possit? Respondit, si vno duntaxat li- bro vteretur, & variorum librorum lectionem disertè condemnat. L. Annæus Seneca. Certis inquit ingenijs immorari, & innutiri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo se- deat. *Nusquam est, qui vbiq; est.* In peregrinatio- ne vitam agentibus hoc euenit, vt multa ho- spitia habeant, nullas amicitias. Idem accidat necesse est ijs, qui nullius se ingenio familiari- ter applicant, sed omnia cursim, & properantes transmittunt. Non prodest eibus, nec corpori accedit, qui statim emittitur, nihil æquè san- tatem impedit, quam remediorum crebra mu- tatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo medicamenta tentantur. Non coalescit plan- ta quæ sæpe transfertur. Nihil tam vile est, quod in transitu proficit. Distrahit animum li- brorum multitudo. Itaque cum legere non possit, quantum habueris, sat est habere, quan- tum legas. Quæ quidem à viris iudicio acerrimo præditis, dicta sunt præclare. Neque vero dubitandum, quin si quis scientiæ sanctorum, aut morali philosophiæ studere velit, vno li- bro possit esse contentus; vel etiam nullo, ad culmen euangelicæ perfectionis euadere. Ve- rum alia scientiarum, atque artium ratio est. Neminem enim inuenio inter doctos, qui li- bros auidè non conquisuerit, & cum multis haberet, plures non optarit. Quod studium non modò in Ethnicis viguit, apud quos ce- lebres illæ Bibliothecæ, vt Eumenis supra du- centa milia voluminum, & Ptolomæi Phila- delphi, plusquam septingentorum, Verum Christianis, statim post tempora Apostolorū summx curæ fuit, varios libros in vsum docto- rum congerere. Itaque Alexander Episcopus Hierosolymitanus celeberrimus, nobilem bi- bliothecam Hierosolymis instituit, in quam virorum Ecclesiasticorum scripta, vt Berylli, Hippoliti, Caij, & aliorum reposuit, quibus & se adiutum testatur Eusebius. Cæsareæ biblio- thecam aperuit Iulius Africanus, quam po- stea Eusebius Cæsariensis Episcopus, & Pam- philus Laodicensis Presbyter, ad triginta millia voluminum auxerunt, quod profe- cto nunquam fecissent, si libri vnus vsum dua-

Senec. ep. 2. An vno li- bro conten- tus possit quis doctus euadere.

Quomodo intelligenda D Thom. & Seneca;

Librorum apud doctos cura, & studium.

Eusebius lib. 6. hist.